

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ АПК УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX PROCESSING INDUSTRY OF UKRAINE

У статті досліджено сучасний стан та перспективи розвитку переробної промисловості АПК України в умовах динамічних змін економічного середовища. Проаналізовано ключові проблеми, що стримують розвиток галузі, включаючи недостатній рівень технологічної модернізації, обмежений доступ до фінансових ресурсів та залежність від сировинних ринків. Розглянуто позитивний вплив діяльності агрохолдингів та транснаціональних корпорацій на розвиток переробної промисловості, а також пов'язані з цим ризики. Визначено, що для забезпечення стабільного та дієвого розвитку переробної промисловості АПК потрібен багатогранний підхід, що охоплює залучення іноземних інвестицій, державну підтримку сільськогосподарства, сприяння реалізації інвестиційних проєктів, інтеграцію в європейський економічний простір, розширення міжнародної співпраці та створення сприятливих умов для виходу вітчизняних підприємств на міжнародні ринки.

Ключові слова: переробна промисловість АПК, інвестиції, технологічна модернізація, фінансова реструктуризація, конкурентоздатність, продовольча безпека, агрохолдинги, транснаціональні корпорації.

The article provides a comprehensive analysis of the development of the agro-industrial complex's processing industry in Ukraine, with the aim of identifying the main problems and prospects for its further development. The purpose of the research is to determine ways to improve the efficiency and competitiveness of the industry to ensure the country's food security and strengthen its position in the international arena. The paper examines the key factors influencing the development of the AIC's processing industry, including technological modernization, access to financial resources, the dynamics of raw material markets, and structural changes in the industry. The research methodology includes an analysis of data from the State Statistics Service of Ukraine, comparative analysis, generalization of scientific works by domestic scientists, and a systematic approach to assessing the problems and prospects of the industry's development. It is noted that in the context of dynamic changes in the global economy, the deepening of European integration processes, and increasing consumer demands for the quality and safety of food products, the issue of sustainable and efficient development of the agro-industrial complex's processing industry is becoming particularly relevant. The main results of the research consist of identifying the main obstacles to the development of the AIC's processing industry, such as imperfect legislation, tax pressure, problems with attracting investment, and the risks associated with the activities of transnational corporations. The article also substantiates priority directions for the industry's development, including the need to enhance innovation, implement resource-saving technologies, expand the production of high value-added products, and improve the efficiency of enterprise management. The conclusions of the article emphasize the importance of an integrated approach to the development of the AIC's processing industry, which involves combining the efforts of the state, business, and science to ensure its sustainable and competitive functioning.

Key words: agro-industrial complex processing industry, investments, technological modernization, financial restructuring, competitiveness, food security, agroholdings, transnational corporations.

УДК 338.432

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-47>

Колесник Т.В.¹

к.е.н., доцент,
Вінницький національний аграрний
університет

Бондарчук С.В.²

аспірант,
Вінницький національний аграрний
університет

Kolesnyk Tetiana

Vinnitsia National Agrarian University

Bondarchuk Serhii

Vinnitsia National Agrarian University

Постановка проблеми. В умовах динамічних змін світової економіки, поглиблення євроінтеграційних процесів та зростання вимог споживачів до якості та безпечності харчових продуктів, питання сталою та ефективного розвитку переробної промисловості АПК набуває особливої актуальності.

Однак, незважаючи на значний потенціал, переробна промисловість АПК України стикається з низкою системних проблем, які стримують її повноцінний розвиток. Серед них варто виокремити:

Недостатній рівень технологічної модернізації та інноваційної активності більшості підприємств, що призводить до низької продуктивності, високої собівартості продукції та втрати конкурентоздатності на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Проблеми з доступом до фінансових ресурсів, зокрема довгострокового та пільгового

кредитування, необхідного для здійснення інвестицій у оновлення матеріально-технічної бази та впровадження сучасних технологій.

Залежність від кон'юнктури сировинних ринків та нестабільність постачання якісної сільськогосподарської сировини, що негативно впливає на безперервність виробничих процесів та якість кінцевої продукції. Пошук шляхів вирішення означених проблем зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням різних аспектів функціонування підприємств переробної сфери АПК присвячені праці: Гонтарук Я.В. [1, 5, 6], Ревкова О.А. [2], Калетніка Г.М. [3], Яремчук Н.В. [4] та ін. Однак дослідження напрямів вдосконалення функціонування підприємств даної сфери економіки потребує подальших наукових доліджень.

¹ ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2061-3184>

² ORCID: <http://orcid.org/0009-0003-6759-6363>

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. На сьогодні необхідним є аналіз розвитку АПК, що дозволить виявити ключові фактори, що впливають на її ефективність та конкурентоздатність, визначити наявні резерви та потенційні напрями для подальшого зростання, а також розробити обґрунтовані рекомендації для формування ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення сталого та інноваційного розвитку галузі в умовах сучасних викликів та можливостей.

Постановка завдання. Метою даної статті є проведення всебічного аналізу розвитку переробної промисловості АПК України, виявлення основних проблем та перспектив її подальшого розвитку для забезпечення продовольчої безпеки країни та підвищення її конкурентоздатності на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переробна промисловість агропромислового комплексу (АПК) відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки України, створенні доданої вартості в аграрному секторі, наповненні внутрішнього ринку якісною продукцією та формуванні експортного потенціалу держави.

Загалом погоджуємося з думкою Я. Гонтарука, що структурні зміни в переробній сфері агропромислового комплексу є невід'ємною частиною сучасного розвитку економіки. Для успішної адаптації до нових умов підприємствам необхідно постійно вдосконалювати технології, розширювати асортимент продукції, підвищувати якість, орієнтуватися на потреби споживачів та враховувати екологічні вимоги [1, с. 45].

В той же час оцінка ефективності діяльності підприємств переробної сфери АПК є важливим інструментом для визначення їхньої конкурентоспроможності, виявлення слабких місць та розробки стратегій розвитку [2, с. 9].

В той же час Г. Калетнік зауважує, що основним напрямком галузевої диференціації в переробній промисловості АПК має стати створення нових виробництв біогазу та біоетанолу та глибокої переробки аграрної продукції [3, с. 20].

Підтвердженням даних досліджень є пропозиції Н. Яремчук, яка стверджує, що для розвитку виробництва та переробки зерна в Україні ключовими є: розбудова елеваторної інфраструктури, стимулювання виробництва високоякісного зерна через дотації на тверді сорти пшениці, оптимізація експорту шляхом можливого обмеження вивезення твердих сортів для підтримки внутрішнього виробництва, підтримка малих сільгоспвиробників через компенсацію кредитів на будівництво млинів, а також створення потужностей для переробки фуражного зерна на спирт та біоетанол на базі існуючих спиртових заводів [4, с. 96].

В той же час О. Ревков зауважує, що ключовими напрямами розвитку є збільшення обсягів переробки сировини на продукцію з високою доданою вартістю, розвиток виробництва органічних та екологічних продуктів, а також забезпечення внутрішнього попиту. Технологічна модернізація, включаючи цифровізацію та автоматизацію виробничих процесів, є необхідною умовою для підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі [5, с. 205].

Технологічний розвиток, особливо цифровізація АПК, підвищує ефективність виробництва, покращує управління ресурсами та забезпечує прозорість ринків [6, с. 6].

Аналіз даних Державної служби статистики України (табл. 1) виявляє вищу динаміку зростання переробної промисловості АПК порівняно із загальнопромисловими показниками. Основною рушійною силою цього розвитку є агрохолдинги, які ефективно використовують власні агроформування для забезпечення сировиною своїх переробних підприємств, таких як птахофабрики, кондитерські та молочні заводи.

Представлена таблиця відображає динаміку індексів промислової продукції в Україні за період 2018–2023 років, демонструючи загальну тенденцію коливань з падінням у 2022 році та відновленням у 2023 році, причому переробна промисловість, особливо виробництво харчових продуктів, показує позитивну динаміку зростання, хоча різні галузі цієї промисловості мають різну швидкість розвитку, що свідчить про неоднорідність структури та потенціал для подальшого зростання окремих її сегментів.

Основу переробної промисловості АПК складають олійножирова, спиртова, м'ясо-молочна та цукрова галузі (рис. 1).

На нашу думку, структурні зміни, які є ключовими для сучасної переробної сфери агропромислового комплексу, повинні відображатися у наступних аспектах.

Перш за все, це зростання ролі великих підприємств та корпорацій. Ця тенденція сприятиме підвищенню загальної ефективності виробництва та забезпеченню вищої якості кінцевої продукції завдяки можливостям масштабу та інвестиціям у сучасні технології.

По-друге, важливим напрямом є поглиблення спеціалізації підприємств. Зосередження на виробництві окремих видів продукції дозволить підприємствам досягти вищого рівня якості та підвищити свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Третє, необхідно активізувати впровадження інновацій. Це включає швидке освоєння нових технологій, розробку нових продуктів і послуг, а також посилення орієнтації на потреби споживачів через розширення асортименту та постійне поліпшення якісних характеристик продукції.

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за видами діяльності та основними промисловими групами за 2018–2023 роки

Галузь	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Зміна 2018–2023 (%)
Промисловість	103	99,5	95,5	101,9	63,3	106,8	+3,8
Переробна промисловість	102,9	100,9	94,1	102,4	59	113,3	+10,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	98,7	103,3	99,2	94,6	78,4	115,6	+16,9
Виробництво харчових продуктів	98,5	103,9	99,5	94,1	79	115,6	+17,1
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	99,9	102	100	103,9	89	106	+6,1
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	114,1	104	97,4	112,1	60,3	129,6	+15,5
Перероблення та консервування фруктів і овочів	109,9	99,4	105,6	108,8	53,5	119,8	+9,9
Виробництво олій та тваринних жирів	97,9	113,7	104,8	80,4	75,3	126,2	+28,3
Виробництво молочних продуктів	101,7	95,1	100,2	94,5	79,6	104	+2,3
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	89,2	104,1	93,6	100,6	75,7	107,2	+18,0
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості	91,2	104,2	87	90,8	87,2	101,9	+10,7
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	95	94	95,7	102,2	78	103,2	+8,2
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання	93,2	91,1	95,3	102,8	80,4	103,5	+10,3

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби статистики України [7]

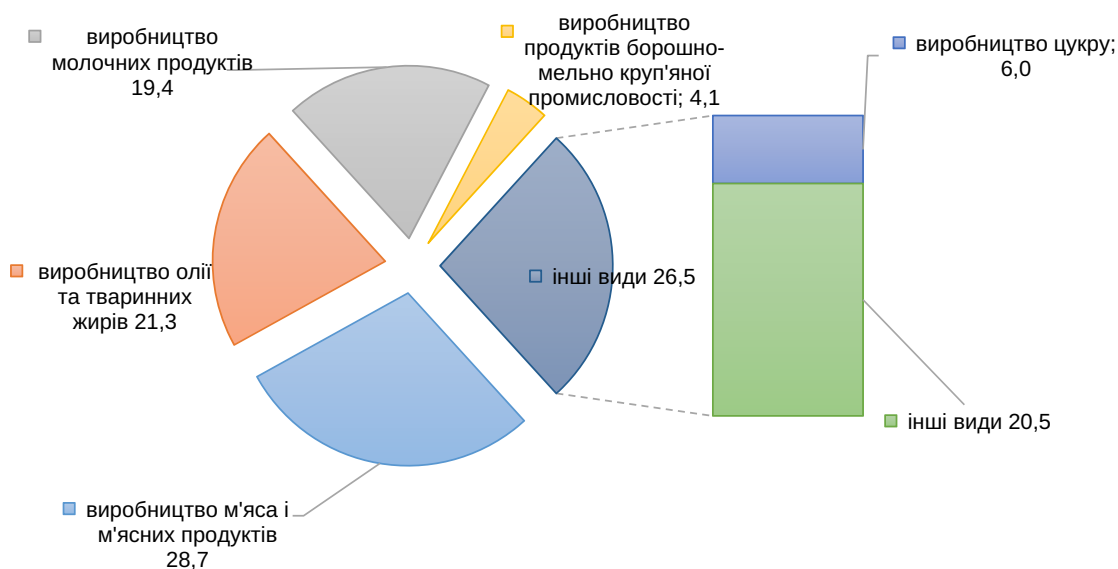

Рис. 1. Структура промислової продукції підприємств переробної промисловості АПК у 2023 році, %

Джерело: укладено автором за даними [7]

Четверте, структурні зміни повинні охоплювати впровадження екологічно чистих технологій та використання відновлюваних джерел енергії. Паралельно з цим, важливим є технологічне оновлення виробництва шляхом автоматизації процесів та активного використання інформаційних систем.

П'яте, необхідно враховувати зростаючий попит на здорову і безпечну їжу, готові продукти та органічну продукцію. Переробна промисловість повинна адаптуватися до цих змін у споживчих перевагах.

Шосте, в умовах інтеграції національної економіки у світовий простір та посилення міжнародної

конкуренції, структурні зміни повинні бути спрямовані на підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції.

І, нарешті, сьоме, важливим елементом є активна підтримка розвитку агропромислового комплексу та створення сприятливого інвестиційного клімату. Це сприятиме залученню необхідних ресурсів для модернізації та подальшого зростання переробної промисловості.

Основними перешкодами для інвестування в переробну промисловість є недосконале законодавство, значний податковий тягар та затримки з відшкодуванням ПДВ, складна і тривала процедура реєстрації підприємств та ліцензування багатьох видів діяльності, незавершеність земельної реформи та труднощі з виділенням землі, слабкий захист інтелектуальної власності, а також поширеність рейдерства.

На сьогоднішній день, значна частина прямих іноземних інвестицій в економіку надходить від транснаціональних корпорацій (ТНК). Їх інтерес до інвестування в переробну промисловість пояснюється прагненням до найбільш вигідного розміщення капіталу, особливо в умовах світової продовольчої кризи, а також економічними факторами, такими як вища рентабельність порівняно з інвестиціями за кордоном, хоча й з вищими ризиками.

Оцінюючи вплив присутності ТНК як інвесторів у переробній промисловості регіону, важливо враховувати як позитивні, так і негативні наслідки їх діяльності.

Серед позитивних аспектів слід відзначити стимулювання модернізації (впровадження передових технологій, оновлення існуючих переробних підприємств), мультиплікативний ефект (інвестиції в одну галузь стимулюють інвестиції в суміжні), що може призвести до формування міжгалузевих кластерів, а також відкриття доступу до фінансових ресурсів та світових продовольчих ринків.

Водночас, існують і ризики залучення прямих іноземних інвестицій у переробну промисловість АПК Вінницької області. До них належать можливе посилення експорту сільськогосподарської продукції, що може загострити проблему нестачі продовольства та загрожувати продовольчій безпеці, стримане впровадження інновацій самими ТНК, потенційне скорочення зайнятості в сільському господарстві в довгостроковій перспективі при зростанні прибутків фермерів, що залишаються, можлива надмірна експлуатація малих фермерів з боку ТНК, які можуть зловживати домінуючим становищем на ринку, а також негативний вплив на екологію.

Підсумовуючи, можна констатувати, що переробна промисловість АПК є конкурентоздатною, проте потребує заходів, спрямованих на її фінансове оздоровлення, одним з інструментів якого може стати фінансова реструктуризація.

Аналіз сутності, напрямів та видів реструктуризації дозволяє виділити наступні ключові характеристики цього фінансового інструменту стратегічного управління:

Реструктуризація має бути орієнтована на створення підприємством додаткової вартості.

Реструктуризація може застосовуватися як на підприємствах з фінансовими труднощами (як інструмент оздоровлення), так і на успішних підприємствах з метою реалізації значного потенціалу зростання.

Вона може бути спрямована на вдосконалення внутрішніх фінансово-економічних відносин та на адаптацію діяльності підприємства до зовнішнього середовища (оптимізація взаємодії із зовнішніми зацікавленими сторонами).

Фінансова реструктуризація являє собою комплекс заходів з оновлення та поліпшення різних аспектів економічного стану та сфер діяльності компанії, включаючи виробництво, організаційну структуру та управління, активи й пасиви. Крім того, доцільно спрямовувати фінансові інвестиції насамперед на оновлення виробничих технологій та диверсифікацію з акцентом на альтернативну енергетику. Потенціал переробної промисловості АПК у цій сфері є значним, зокрема у виробництві біогазу з відходів спиртової та цукрової промисловості. Першочерговими напрямками роботи з метою покращення функціонування підприємств переробних галузей агропромислового комплексу мають стати наступні.

По-перше, необхідно активно залучати іноземні інвестиції в економіку області. Це передбачає постійний моніторинг потенційних інвесторів, налагодження з ними контактів та співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями.

По-друге, важливим є збільшення обсягів державної підтримки сільського господарства. Це створить міцну сировинну базу, яка є необхідною умовою для стабільного розвитку переробної промисловості АПК.

По-третє, слід забезпечити комплексний супровід конкретних інвестиційних проєктів. Це включає надання всебічної допомоги на всіх етапах їхньої реалізації, від ініціації до введення в експлуатацію.

По-четверте, необхідно активізувати діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області у напрямку практичної реалізації Програми європейської та євроатлантичної інтеграції України.

По-п'яте, важливим є налагодження та розширення міжнародного співробітництва між регіонами та територіальними громадами області із зарубіжними країнами. Це стосується міжрегіонального та прикордонного співробітництва у сферах зовнішньої торгівлі, гуманітарних питань та соціальної політики.

По-шосте, необхідно сприяти активізації зовнішньоекономічних зв'язків підприємств, установ та організацій, розташованих на території області, та підтримувати їх вихід на зовнішні ринки в умовах поточної світової фінансово-економічної ситуації (табл. 2).

Отже, для суттєвого покращення діяльності підприємств переробних галузей агропромислового комплексу необхідний комплексний підхід. Пріоритетні напрямки роботи охоплюють залучення зовнішніх інвестицій та підтримку сільського господарства як сировинної бази. Важливими є також активний супровід інвестиційних проєктів, інтеграція в європейський простір, розширення міжнародного співробітництва та сприяння виходу місцевих виробників на зовнішні ринки. Реалізація цих взаємопов'язаних заходів сприятиме модернізації галузі, підвищенню її конкурентоздатності та забезпеченню сталого розвитку.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує ключову роль переробної промисловості АПК у забезпеченні продовольчої безпеки та економічному розвитку України. Незважаючи на значний потенціал, галузь стикається з низкою системних проблем, включаючи недостатню технологічну модернізацію, обмежений доступ до фінансів та залежність від сировинних ринків, що підкреслює актуальність пошуку шляхів її сталого розвитку.

Аналіз динаміки промислового виробництва за 2018–2023 роки виявив нестабільність, проте переробна промисловість, особливо виробництво харчових продуктів, продемонструвала відносну стійкість та значне відновлення у 2023 році.

Для подолання існуючих перешкод та активізації інвестиційної діяльності в переробній промисловості АПК необхідно удосконалювати законодавство, зменшувати податковий тиск та спрощувати адміністративні процедури. Залучення прямих іноземних інвестицій, зокрема від ТНК, може сприяти модернізації та отриманню доступу до світових ринків, проте потребує уважного врахування потенційних ризиків для продовольчої безпеки та малого фермерства.

Важливим інструментом стратегічного управління та фінансового оздоровлення підприємств АПК є фінансова реструктуризація, спрямована на створення доданої вартості, адаптацію до зовнішнього середовища та комплексне оновлення різних аспектів діяльності. Пріоритетними напрямками розвитку галузі є технологічна модернізація, диверсифікація виробництва з акцентом на альтернативну енергетику, а також активне залучення інвестицій та проведення санаційних заходів.

Для забезпечення сталого та ефективного розвитку переробної промисловості АПК необхідний комплексний підхід, що включає залучення

Таблиця 2

Пріоритетні напрямки роботи з покращення діяльності підприємств переробних галузей АПК

№	Напрямок роботи	Основні заходи	Очікуваний результат
1	Залучення іноземних інвестицій	Постійний моніторинг інвестиційних пропозицій, налагодження контактів з міжнародними фінансовими інституціями, участь в інвестиційних форумах	Збільшення обсягу іноземних інвестицій, модернізація виробничих потужностей, впровадження нових технологій
2	Збільшення дотування сільського господарства	Розробка та реалізація програм державної підтримки сільського господарства, збільшення обсягів фінансування	Створення потужної та стабільної сировинної бази для переробної промисловості, підвищення якості та конкурентоздатності сільськогосподарської продукції
3	Супровід інвестиційних проєктів	Надання всебічної допомоги інвесторам на всіх етапах реалізації проєктів (організаційна, юридична, консультаційна підтримка)	Успішна реалізація інвестиційних проєктів, створення нових робочих місць, збільшення обсягів виробництва
4	Поглиблення європейської та євроатлантичної інтеграції	Здійснення заходів щодо практичної реалізації відповідної державної програми органами виконавчої влади та місцевого самоврядування області	Наближення стандартів діяльності підприємств до європейських, розширення можливостей для міжнародної співпраці та виходу на ринки ЄС
5	Налагодження міжнародного співробітництва регіонів і громад	Розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва із зарубіжними країнами у сфері торгівлі, гуманітарних питань та соціальної політики	Обмін досвідом, залучення передових практик, розширення партнерських зв'язків, реалізація спільних проєктів
6	Сприяння активізації зовнішньоекономічних зв'язків підприємств	Організація бізнес-місій, участь у міжнародних виставках, надання інформаційної та консультаційної підтримки експортерам	Збільшення обсягів експорту, вихід на нові зовнішні ринки, підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції в умовах глобальної економіки

Джерело: авторське бачення

іноземних інвестицій, державну підтримку сільського господарства, супровід інвестиційних проєктів, інтеграцію в європейський простір, розширення міжнародного співробітництва та сприяння виходу вітчизняних підприємств на зовнішні ринки. Реалізація цих пріоритетних напрямків дозволить модернізувати галузь, підвищити її конкурентоздатність та забезпечити продовольчу безпеку країни в умовах сучасних економічних викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гонтарук Я.В., Ревков О.А. Теоретико-методичні аспекти структурних змін переробної сфери агропромислового сектору економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 5 (14). С. 42–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.14-6>
2. Ревков О.А. Вдосконалення методики оцінки ефективності діяльності підприємств переробної сфери АПК. International scientific- practical conference economics, finance, accounting and law: analysis of trends and development prospects. November 1, 2024. Tampere, Finland. 2024. P. 9–12. URL: <https://drive.google.com/file/d/1zrXLBcvXJ5eQUnh09aW0BR4ptZk2u39S/view>
3. Калетнік Г.М., Гонтарук Я.В. Диференціація розвитку галузей переробної промисловості аграрного сектору Вінницької області. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 3 (53). С. 7–23. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2020-3-1>
4. Яремчук Н.В., Гонтарук Я.В. Перспективи розвитку виробництва та переробки зерна в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 74. С. 88–97 DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-13>
5. Гонтарук Я.В., Ревков О.А. Напрямки розвитку переробної промисловості агропромислового комплексу України. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 1 (16). С. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-30>
6. Гонтарук Я.В., Ревков О.А., Заяць І.О. Фінансово-кредитне забезпечення як ключовий фактор стратегічного управління підприємствами АПК для забезпечення продовольчої безпеки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 2 (17). С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-1>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 20.04.2025).

REFERENCES:

1. Hontaruk Ya.V., Revkov O.A. (2024) Teoretyko-metodychni aspekty strukturnykh zmin pererobnoi sfery ahropromyslovoho sektoru ekonomiky [Theoretical and methodological aspects of structural changes in the processing sphere of the agro-industrial sector of the economy]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, no. 5 (14), pp. 42–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.14-6> [in Ukrainian].
2. Revkov O.A. Vdoskonalennia metodyky otsinky efektyvnosti diialnosti pidpriemstv pererobnoi sfery APK. International scientific- practical conference economics, finance, accounting and law: analysis of trends and development prospects. November 1, 2024. Tampere, Finland. 2024. P. 9–12. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1zrXLBcvXJ5eQUnh09aW0BR4ptZk2u39S/view> [in Ukrainian].
3. Kaletnik G. M., Hontaruk Ya. V. (2020). Dyferentsiatsiia rozvytku haluzei pererobnoi promyslovosti aharnoho sektoru Vinnytskoi oblasti [Differentiation of development of branches of processing industry of agrarian sector of Vinnytsia region]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 3 (53), pp. 7–23. DOI: [10.37128/2411-4413-2020-3-1](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2020-3-1). [in Ukrainian].
4. Yaremchuk N. V., Hontaruk Ya. V. (2022). Perspektyvy rozvytku vyrobnytstva ta pererobky zerna v Ukraini [Prospects for the development of grain production and processing in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 74, pp. 88–97. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-13> [in Ukrainian].
5. Hontaruk Ya.V., Revkov O.A. (2025). Napriamky rozvytku pererobnoi promyslovosti ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy [Directions of development of the processing industry of the agro-industrial complex of Ukraine]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 1 (16). pp. 201–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-30> [in Ukrainian].
6. Hontaruk Ya.V., Revkov O.A., Zaiats I.O. (2025). Finansovo-kredytne zabezpechennia yak kluchovyi faktor stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvamy APK dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky [Financial and credit support as a key factor in the strategic management of agro-industrial enterprises to ensure food security]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 2 (17), pp. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-1>
7. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (data zvernennia: 20.09.2025).